

Uit **Kultuurleven**, Leuven door J.J.Wesselo; Augustus 1986

Hilbert Kuik is een weinig bekende auteur wat zal samenhangen met de vrij geringe omvang van zijn werk : drie verhalenbundels (1970, 1972 en 1980), één kinderboek (1979), en één (meteen bekroonde) roman: *Het schot* (1976). Zijn tweede roman, *Het gezicht van de struisvogel*, was mijn kennismaking met Kuik, en het zij alvast gezegd : die kennismaking deed mij direct op zoek gaan naar *Het schot*, en mij tevens de redactie verzoeken direct Kuiks derde roman op te vragen ! Deze, *Aards bezit* getiteld, verscheen een paar maanden na de tweede ; u hoort er binnenkort meer van. Het is wel een markante demarrage; vijf jaar niets, en dan in een half jaar tijd twee romans.

Waarvan de eerste, *Het gezicht van de struisvogel*, mij dus bijzonder beviel. Bijzonder vooral, omdat de aparte structuur van het boek een uitdrukking is van de inhoud/thematiek zelf. Het grootste deel van het boek, ongeveer twee-derde, bestaat uit het verslag van de laatste dag uit het leven van de 35-jarige Tjerk Koster. Het *is* ook echt een verslag : het staat in de hij-vorm en de tegenwoordige tijd - en het wordt blijkens drie cursieve gedeelten die het verhaal onderbreken geschreven door de andere hoofdpersoon, ene Martha, die op een of ander merkwaardig 'Ministerie' werkt alwaar de beambten zich bezighouden met het schrijven van dossiers over mensen ('cliënten' genoemd) die gaan sterven. Die dossiers, een soort beknopte biografieën, mogen door de beambten geheel naar eigen inzicht (en creativiteit zelfs !) worden vervaardigd. De beambten weten niet hoe ze in het gebouw van het ministerie terecht zijn gekomen, ze weten alleen dat ze er altijd zijn, het gebouw dat op een volslagen uitgestorven vlakke staat nooit verlaten, alleen koffie drinken en nooit eten of anderszins biologische functies verrichten -het dodenrijk kortom. Vanuit de visie van de doden wordt het leven, inclusief de laatste dag daarvan!, van een nog levende beschreven. Het bijzondere van het dossier dat Martha dit keer moet maken is echter, dat het iemand betreft (hoofdpersoon Tjerk Koster dus), met wie ze, al werkend, een steeds hechtere band begint te voelen, alsof ze hem goed gekend heeft. Een ontdekking die ook in dit dodenrijk van Martha tot allerlei ingrijpende gebeurtenissen leidt. En dat is logisch, want de 'cliënt' die in Martha's 'dossier', het grootste deel van het boek dus, beschreven wordt, is zélf een niet aflatende verhalen-verzinner; constant is hij bezig met het bedenken, en soms vertellen (aan zijn zoontje, maar vnl. aan zichzelf, veelal in de spiegel), van verhalen - tesamen feitelijk het éne verhaal, dat van zijn leven. Hij is het dus ook die de vertelster uit het dodenrijk verzint, Martha (die hij overigens tijdens haar leven echt gekend heeft), en haar van daaruit een spookachtig ik-verslag laat uitbrengen, en haar een dossier over hemzelf laat schrijven.

Hij heeft er behoefte aan zijn leven te overzien, 'in kaart te hebben'. Hij heeft een hartkwaal. Zijn vrouw heeft hem net verlaten, hun huwelijk is definitief mislukt, hij is achtergebleven met zijn vierjarig zoontje. Het is de eerste dag dat hij alleen is, en het is koninginnedag. Een deel van die dag brengt hij door met zijn zoontje, en tijdens de periodes dat hij alleen is, vnl. 's avonds en 's nachts natuurlijk, zit hij te peinzen, te drinken (teveel, gezien zijn ziekte, en zijn naderend einde dat we via zijn *fantasie* al weten!), tekeningen te maken (zijn vroegere vak, opgegeven onder druk van zijn vrouw) - en vooral te fantaseren, over zijn verleden. Daarin zit één gebeurtenis, die op zijn zesde jaar plaatsvond, ook op koninginnedag, die hij altijd verdrongen heeft en als het ware 'vergeten' is - en die hij nu bij stukjes en beetjes, deels via zijn geheugen en deels *via zijn fantasie*, oproept: wijlen zijn tante Martha is daarin de centrale figuur. Er heeft zich in en na de oorlog in het leven van zijn ouders en naaste familie van alles afgespeeld, vooral ook in het kader van onderduiken en verzet - een lacune in zijn kindertijd die hij nog wil vullen.

Hij doet dat dus door een dubbelverslag te construeren, peinzend, en veelal fantaserend tegenover zichzelf in de spiegel, zijn eigen 'struisvogelhoofd' (een struisvogel dus die de kop in het zand van de verbeelding steekt): een fantasmagorisch beeld van wat zijn tante Martha in het dodenrijk allemaal meemaakt (al wordt het natuurlijk nooit expliciet zo genoemd), *terwijl* ze werkt aan zijn 'dossier' - alsmede dat dossier zelf, een beeld van zijn leven in de vorm van een reeks fragmenten die afwisselend handelen over vroeger, en over zijn belevenissen tijdens dit ene etmaal.

Beide lagen, de (vanuit Tjerk gezien) 'autobiografische' (maar wel in de *hij*-vorm en de o.1.1.!) en de 'fictieve' (Martha's ik-verhaal!), komen samen in de onthulling van wat er in de oorlog en de eerste vier jaar na de oorlog werkelijk gebeurd is - een bloedstollende plot mag ik wel zeggen, waarmee Kuik op schitterende wijze zijn thema besluit: de historische werkelijkheid van een mens als samenstelsel van objectieve werkelijkheid én struisvogel-werkelijkheid: verbeelding.